

Téma: Jaká je vize Evropy a jaká by měla být?

Současná Evropa? Lituji...

Jsou-li vůbec v dnešním světě tací, kteří si libují ve chvílkách rozpačitého mlčení či které snad těší pohled na ústa zkřivená trpkými úsměvy, neexistuje pro ně lepšího tématu nežli otázky evropské budoucnosti. Byť pouhá myšlenka na taková individua je podobně absurdní jako představa královny Alžběty v nenucené konverzaci s exprezidentem Janukovičem, přeci jen nás nutí k přemítání. Vzpomínejme. Kdy naposledy jsme někoho slyšeli mluvit o Evropě s vážnou tváří? Jistě, nejspíše včera u piva či snad před měsícem na jedné z nepřeberného množství předvolebních debat. Zkusme nicméně vynechat přemoudřelé pány v putykách i chvástající se politiky a ihned se nám výběr smrskne na velice skromnou skupinku. A kdybychom dali sbohem i vysokoškolským pedagogům a filosofům, nezbyde nám již doopravdy nikdo. Podobná apatie či frustrace nicméně není záležitostí ryze českou, ba naopak, stává se spíše problémem celoevropským. Poslední volby do EP jsou toho více než důraznou demonstrací. Je ale s podivem, že přes naši zdrženlivost a nechuť k otázkám budoucnosti, téměř až skálopevné přesvědčení o hegemonii Evropy přetrvává dál. Tímto historickým přežitkem se ovšem můžeme ukájet pouze v teple domácího krbu. Ty tam jsou doby, kdy Evropa určovala trendy celých světadílů, kdy byla obdivována pro svou pokrokovost. Stačí se jen trochu rozhlédnout po chladné netečnosti okolního světa a sebestředné iluze o vlastní důležitosti briskně vezmou za své.

Evropské společenství má totiž jednu fatální neřest: egocentrismus. Jedná se ale o velice specifický druh této vlastnosti, neboť „evropský“ egocentrismus pramení nikoliv z pýchy a pohrdání ostatními národy, leč spíše z neschopnosti přijmout realitu. Naše společnost je díky předchozím úspěchům již tak navyklá na chápání Evropy jako středobodu všeho dění, že jakákoliv odlišná představa se stává prakticky nemyslitelnou. Nicméně, má-li mít Evropa alespoň mizivou šanci na opětovné dosažení relevantní pozice, bude nutné si nalít poháru čistého vína. A to pěkně plného.

Status quo se totiž od navyklé představy dosti podstatně liší. Nejsme již tahounem světové ekonomiky, nejsme již partnerem vlivných gigantů, nejsme již aktéry vysoké diplomacie. Vzpomeňme na suezskou krizi, jež zasadila finální úder skomírající evropské soběstačnosti. Přírozeně tím také odkryla pravou podstatu závislosti Evropy na světových velmocích, naneštěstí však všem kromě nás samotných. A zatímco svět s námi pomalu přestává počítat, my se stále utápíme v iluzích o vlastní důležitosti. To nám také brání nalézt novou a jasnou vize, jež je se znalostí reality bezpodmínečně spjata. Je to totiž právě vize, jež žene kupředu naše konkurenty, a která Evropu drží zpátky jako koule na noze. Otázka budoucnosti a idejí je však u nás velice choulostivým tématem, a tak místo hledání odpovědi evropské špičky raději projednávají směrnice o rybolovu v Baltském moři¹. Podotýkám, shody nenalézají. Zbývá jen dodat, že když ani při takových marginálních naše elity nejsou schopny vystupovat uceleně, není už vůbec možno očekávat jednotu ve věcech klíčových. A to si prezident Putin uvědomuje až příliš dobře. Nehoráznou drzost Ruské federace ve Východoevropské rovině si jinak vysvětlit nedokáží.

---

1 EU strategy for the Baltic Sea region - 2009/2609(RSP)

Je to právě anexe Krymu a ukrajinská krize, kde se pospolitost Evropy ukázala v pravém světle. Nejen, že nestojíme pevně proti útisku ze strany Ruské federace, navíc se značně lišíme i náhledem na věc jako takovou. Zatímco jedni za podpory USA nekalé praktiky Kremlu odsuzují, druzí nemají daleko k neutralitě a kolaboraci. Jsou dokonce slyšet hlasy, hlas prezidenta *našeho* státu například, jež omlouvají Rusko a vyzývají ke stažení sankcí. Nemohu si pomoci, ale takové názory hraničí až s odmítáním základních pilířů sjednocené Evropy. Neboť Unie byla budována s jasnou vizí – dosáhnout Evropy demokratické, rovnoprávné a svobodné. Nevyjádřením dostatečné podpory Kyjevu tak popíráme tu nejelementárnější z tezí, na které byla Evropa stavěna a kterou i český národ tak hrdě skandoval ještě před 25 lety. Není se však moc čemu divit, neustálým, nadbytečným omíláním médií a politiky totiž dochází u těchto hodnot k úplnému zevšednění, a možná právě to umožňuje Evropě, a panu prezidentovi, zapomínat jejich skutečnou cenu.

Poté, co jsme ukrajinským fiaskem úspěšně pohřbili ideály Maastrichtské smlouvy, skutečná vize současné Unie je potřebnější než kdy jindy. Realita je však taková, že Evropa jasně definovaný směr vpravdě postrádá. Nechci tím pochopitelně říct, že naše uskupení nižádnou představu dalšího vývoje nemá. Minimálně lídři klíčových zemí mají jasno, premiér David Cameron by se spokojil s Evropou flexibilnější, kancléřka Merkelová by naopak uvítala nástup federace. Takové názory jsou však dosti protichůdné a hrubě neurčité. Tvrdíme, že chceme silnou Evropu, má-li však být Evropa silná, brzy bude muset dojít na lámání chleba, kde střední cesty není.

*„Constitutions have to be written in hearts, not just paper.”*² Tak píše lady Margaret Thatcher ve své knize *Statecraft: Strategies for a Changing World*. A právě tento citát vystihuje současný stav Evropy, a tedy i její vize naprosto dokonale. Aktuální podoba EU totiž není, jakkoliv jsme se na ní shodli v Lisabonu, mnohým zemím ani vzdáleně vlastní. Kupříkladu právě Spojenému království. Evropská společnost je navíc neustále svazována jedním pocitem: strachem. Strachem z nejistoty, jež by následovala po onom tolik potřebném kroku do neznáma, strachem, že nedošlápneme na pevnou zem, ať už v eurozóně či mimo ní. Ale k čemu je dobré donekonečna natahovat hodinky jen proto, aby se nezastavily? Pokud již vize Evropy neleží v Unii, nebude tedy nutné její čas provždy zastavit a vykročit vstříc budoucnosti? Jistě, budoucnosti možná nejisté, ale s jasně určeným cílem. Protože Evropa, ať už sjednocená či nikoliv, musí mít vizi, kterou všichni budou sdílet. Ne na papíře. V srdcích.

Nicméně, jak říká známá prűpovídka: „Chceš-li dělat omeletu, musíš rozbít vejce.“ Nevím sice, zda se Evropa stane více omeletou, nebo míchanými vajíčky, jsem ale přesvědčen, že současná situace udržitelná není. Přirozeně se nejspíše budeme muset s několika rozbitými vejci smířit, třeba i s tak trpkými jako odchod Británie či rozpad Unie jako celku. Předmětem zájmu však je hledání toho pravého receptu.

*„Ex unitate vires!”*³ hlásá standarta Jihoafrické republiky. Heslo tak jednoduché, a přece tak silné. A právě tato krátká věta je čirou esencí ideální vize Evropy. Faktem bohužel je, že dosavadní eurozóna byla pouhým odvarem takové ideje. Můžeme obchodovat? Ano. Jezdit za hranice? Jistěže. Ale je ochoten každý jeden z národů něco obětovat pro ty ostatní? Těžko. Vždyť i při formování samotné *Konstituce EU* jsme to mohli vidět a ostatně vidáme denně. Nezáleží přec, zda ideální Evropa bude země Spojených států evropských, Evropské unie či čehokoliv jiného, jakkoliv je pro nás

---

2 „Ústavy musí být vepsány v srdcích, nejen na papíře.“

3 „V jednotě je síla!“

představa jiné symbiózy států nepředstavitelná. Musí to však být Evropa, kde „*Jednota v rozmanitosti*“ není jen pouhou nálepkou jinak xenofobního společenství. Chtěl by Francouz padnout po boku Makedonce? Nemyslím si. Bojoval by Čech za svobodu Ukrajiny? Pochybuji. Proto se Evropa musí sjednotit. Nikoliv však ve věcech nicotných – třeba zákonu o elektronickém štítkování domů – jež nás rozdělují, ale ve věcech zásadních a klíčových, jež nás spojují.

Zkrátka, dokonalá vize nevolá po vzestupu civilizací legend, neprahne po prolití krve národů, nestojí o svrchovanou moc nad světem. Dokonalá vize si žádá Evropy založené na důvěře, spolupráci a obětavosti. Evropy, kde jeden stát stojí za druhým. Evropy, kde lojalita a tolerance jsou ceněny více než plná peněženka. Evropy, kde pravda a láska vítězí nad lží a nenávistí.